بڕۆبڕی بانکی ناوەندی عێراقی لەبارەی 14 دەسپێوە قسە دەکات

پارێزگاری بانکی ناوەندی عێراقی عەلی عەللاق ئەمڕۆ هەینی ،ڕایگەیاند کە لە هەژماری بانکەکانی عێراقی لەدەرەوە دۆلار هاوردەکات، ئاماژەشیکرد بۆی کە ئەکارەکانی هەژمار بە درهەمی ئیماراتی کەتایی پێهاتووە لەگەڵ تورکیاش لەکگەیشتن کراوە بە حەواڵەکردن بەیەک و بە دراوی تورکی، هەروەها ئاماژەیکردبە پلانێکی فراوان بە پەڕەپەدانی بانکە ئەهلی وحکومیەکان. کەبوونەوە لەگەڵ وەزارەتی گەنجینەی ئەمریکاو بانکی فیدراڵی : عەللاق لە دیدارەکدا لەگەڵ ئاژانسی هەواڵی عێراقی کە ئاژانسی (موتەع) چاودێری کردووە رایگەیاند: کە بانکی ناوەندی عێراقی هەمیشە لە پەیوەندیدایە لەگەڵ وەزارەتی گەنجینەی ئەمریکا و کەبوونەوەی وەرزیش ئەنجامدەدەین بە پیاچوونەوەی سەرجەم کەشکانی پەیوەست بەم بابەتەوە. وتیشی کە کەبوونەوەیەک هەیە لە سەرەتای مانگی داهاتوو گرەدرەت لەمیانەی کەبوونەوە وەرزیەکانی نەوان بانکی فیدراڵی و وەزارەتی گەنجینەی ئەمریکا، لەمیانەی ئەم کەبوونەوانەدا سەرجەم مەسەلەکان پەداچوونەویان بەدەکرەت و جەختیش دەکرەتەوە سەر بابەتی حەواڵەی دەرەکی بەشێوەیەک کە هەمنی لە سیستمی دارایيدا زامن بکات ئەویش پاش جەبجەکردنی سیستەمی وەی حەواڵەی دەرەکی کەپەویستی بە هەماهەنگیەکی زۆر هەیە. هەروەها وتی کە ئەوپەشهاتانەی ئەمدوایيە بنەتین و ووااتی نین لەبواری ئەکخستنەوەی بازرگانی لەسەر بنەمای حەواڵەی دەرەکی بەشێوەیەکی

ڕاست ودروست، وردەکاریەکانی ئەم باباتەش پێویستی بەهەماهەنگیەکی زۆر هەیە لەنێوان بانکی ناوەندی و لایەنە پێیوەندیدارەکان. جەختیشی لێوەکردووەکە کەبوونەوەی داهاتوو لە شاری دوبەی لە ئیماراتی ئەنجامدەرێت و کەبوونەوە وەرزیەکان و کەبوونەوە نائاساییەکانیش بەردەوام دەبن و پێیوەندیەکانمان بە ئەم مەبەستە بەردەوامیان دەبێت. ڕەکەوتن لەسەر پێدانی دۆلار بەبانکەکان: عەللاق وتیشی کە بانکی فیدراڵی لەگەڵ بانکی ناوەندی ڕەکەوتوون لەسەر ئەوەی کە پێویستە لەپێناسەی جەبەجەکردنی حەواڵەکان دەربچن و تەنها کاری سەرپەرشتیاری و چاودێری ئەنجامبدەن، ئەمەش مەسەلەیەکی ئاساییە لە بانکە ناوەندیەکاندا کە ئەمجۆرە کارانە نەکەن و خەیان بەدووربگرن لە حەواڵەی دەرکی، لەبەرئەوە ڕەکەوتووین لەسەر ئەوەی بانکی ناوەندی و بانکی فیدراڵی پێویستە دەستوەردان نەکەن لەم ڕەکارانە و پلانەکیش لەئارادایە بۆئەوەی کە حەواڵەی دەرکی لە سەکەی ئەلکترۆنیەوە لەسەرەتای ساڵی داهاتووەوە گۆڕانکاری بەسەردابێت. ئاماژەشی بۆکرد کە پێویستە پێیوەندیەکی نوێ بدەزرێتەوە لەنێوان بانکەکانی عێراق و بانکە نودەوڵەتیە باوەڕپێکراوەکان ، چونکە پەسەکە لەنێوان ئێواندا بڕاوەدەچێت و ڕێی بانکی فیدراڵی ئەمریکی وبانکی ناوەندی عێراقی تەنها سەرپەرشتیکردن و چاودێری دەبێت. کردنەوەی زیاتر لە 40 هەژماری بانکی: وتیشی ئەمە لەم بوارەدا سەرکەوتنمان بەدەستهێنا وتوانیمان زیاترلە 40 هەژمارمان بە بانکەکانی عێراق کردووەتەوە لەگەڵ بانکەکانی دەرەوە. فرەجەرکردنی دراو: ڕوونیشی کردەوە بەمەبەستی ئاسانکاری لەحەواڵەکردنە دەرکیەکاندا هەستاین بە فرەجەرکردنی ئەودراوانەی کە حەواڵەی دەرکیان پێ ئەنجامدەرێت، ئێستا بەمهەیەوە جگەلەدۆلار حەواڵەکردنی یەرە و درهەمی ئیماراتیشمان هەیە.

لەکگەیشتن بە حەواڵەکردن لە بانکەکانی تورکیاوە: عەللاق جەختیکردەوەسەر ئەوەی کەکارەکانی کردنەوەی هەژمار بە درهەم و یەوانی چینی و ڕووپیەی هیندی کەتایبیان پێهاتووە، لەمبوارەدا لەکگەیشتن لەگەڵ تورکیادا کراوە بە حەواڵەکردن لەڕێگای بانکەکانیانەوە بە یەرە وەیان بەدراوی تورکی. ڕوونیشیکردەوە کە ئەمەکەرە گرنگەو بەهەماهەنگی لەگەڵ بانکی فیدراڵی و وەزارەتی گەنجینەی ئەمریکی بڕەوەدەچێت ، ئەمەش بەپێچەوانەی ئەوەیە کەهەندێک وادەزانن ئەم ڕەکارە خەدزینەوەیە لە فشارەکانی بانکی فیدراڵی سەبارەت بەدۆلار، چونکە ئەم دراوانە پشتێنەی دۆلاریان هەیەوئەمە بەودۆلارانە دەیانکەین کەلە بانکی فیدراڵی بوونیان هەیە، و بەپشتیوانی خودی بانکی فیدراڵی پەسەکە بڕەوەدەچێت، چونکە ئەوبانکە خوازیارە لەگەڵمان بگاتە دەرئەنجام. جگەلەوەش بەیەکەم جارە ئەم ژمارەزۆرەی هەژمارەکان لە بانکەکانماندا بکەینەوە، ئەمەش هەنگاوەکی گرنگە بە پتەوکردنی سیستەمی بانکی لەعێراقدا، چونکە ئەم ڕەکارە وادەگەیەنێت کە لەووی نودەوڵەتیەوە پەسەندکراوەوەر بانکەکیش لەئێستادا کردنەوەی هەژماری بانکەکی عێراقی پەسەندبکات مانای وایە کە سیستەمی پێویست و پێویستی مەرج و یاساو ڕەسا کانی لەلادا ڕوونە.

کۆتاییهێان بە کارکردن بە سەکۆی ئەلکترۆنی : هەروەها عەللاق جەختیکردەوەلەوەی کە ئەم ڕێکارە لەمساەدا کۆتایی بە سەکۆی ئەلکترۆنی دەهێنێت، و پاش تێواوکردنی ڕێکارەکان وازلێم شۆوازە دەهێنین ، لەمحاڵەتەشدا پێسەبانکیەکان خەراتروڕێک وپێکتر وئاسانترەبن، ڕوونیشیکردەوە کە ڕێتکردنەوەی حەواڵەکان هەکاری خێیان هەیە ، بەڵام بانک و حەواڵەکاران فێری مەرج و خاڵەکانی حەواڵەکردن دەبن لەکاتی داواکردنی حەواڵەکانیان ، چونکە شۆوازی ڕووالەتی لەڕداهەیە وەکو نیشانەو نمرەکردن، بەگێنامەش هەن کە پێویستە لەلای سوودمەند بوونیان هەبێت ، وەکو ئەوەی کەکەمپانیاکان ناسراوبن ونرخەکانیان هەرزان بن ، ئەوجا بە گوزەرکردنی کات ، هاوردەکار فەردەبێت کە مەرجەکانی حەواڵەکردن جەبەجێبکات. ڕاستی وناڕاستی هەواڵی کەمکردنەوەی ڕێژەی دۆلار لەلایەن ئەمریکاوە: وتیشی بانکی فیدراڵی و گێنجینەی ئەمریکی سەرجەم داواکاریەکان دابیندەکات کەپێیوەندیان هەبێت بە پێسەی دابینکردن و پشتیوانیکردنی دراوبە عەڕاق ئەویش بەمەرجی پێیەوکردنی یاساوڕێسای ڕاست ودروست بەجووڵەی پارەکان، ئەمەش بەرژەوەندی هەردوولا بەدیدەهێنێت و سیستەمی دارایی ڕێوانترەکات و لە پێسەی وگوماناوی دەیانپارێزێت ، وەکو سپیکردنەوەی پارەودارایکردنی تیرۆر ، لەبەرئەوە ئەوپارانەی کەلە دەرەوەی عەراقدان پارەی عەراقین و هیچ کێت وبەندەکیان لەسەرنیە، بەڵکو هەڵوەرج و پەوەرگەلێک هەن چ بە دۆلار وێیان بە دراوی ئەوەوپی کەپێویستە ڕێچاوبکرێن.

هەندێک کەسیش پێیان وایە کە گەرئەوپارانە لەوەاتەکی دیکەدا بووایە ئەوابەبە مەرج دەدران بەڵام ئەم پەوەرانە نەودەوەتین و لە دراوەکانی دیکەشدا وەکو یەڕۆ و یەوانی چینی و جونەیهی ئەستەلینیش پێیەودەکرێن. فراوانکردنی پێسەی فرەجەرکردنی مامەڵەدەرەکیەکان بە هەموو بانکەکانی عەراق: عەللاق ڕوونیشی کردەوەکە ئامانجمان ئەوەیە هەموو بانکەکان پێویستبانکی نەردەییان هەبێت ، چەندین ساڵیش جەختیشمانکردەتەوە سەر ئەم بابەتە، چونکە ئەوبانکەی کە خاوەنی بانکی نەردەیی نەبێت ئەوا ناتوانێت کاری ڕاستەقینەی خۆی ئەنجامبدات ولەجیهان دادەبڕێت ،هەندێک بانکیش هەن لەم پێسەیە دواکەوتن لەحاڵەتەکدا شۆوازی سەهل وسانا هەبوون بەڵام مکووڕنەبوون لەسەرکارکردن لەمبوارەدا، بەڵام ئەستا هەموو بانکەکان درکیانکرد بە گرنگی پێیەوکردنی ئەم ڕێکارە. وتیشی کە هەربانکێک کەدەگاتە ئەم بڕچوونەی کەلەلای بانکی نەردەیی سیستەمکی چاودێری هەبێت بە جووڵەی پارەکان و پەوەرەنەودەوەتیەکان ڕێچاودێکات و بوونی سیستەمێک پەسەندەکات بە چاودێریکردنی سپیکردنەوەی پارەو دارایکردنی تیرۆرئەوا دەچێتە ئەمبوارەوە. هاوردەکردنی دراوی هەمەجۆر دەچێتەواری جەبەجەکردنەوە: ئاماژەشی بەوەکرد کە پێسەکانی هاوردەکردن بە دراوی هەمەجۆر چووەتە واری جەبەجەکردنەوە، بەنموونە لەگەڵ لایەنی چینی و یەڕۆ ئەم پێسەیە دەستیپێکردووە بەدرەهەمی ئیماڵاتیش هەفتەی داهاتوو دەستپێدەکات. خوازیارین داوای دۆلار کەمببێتەوە: هەروەها وتی مەبەست لەم ڕێکارانە کەمکردنەوەی خواستە لەسەر دۆلار ، کەچی هەندێک لەبازرگانان ئەم سیستەمە پێیەوناکەن بەڵکو دۆلاری بازاڕدەکەن ، ئەمەش کەشە

دروست دەکات و نرخی دۆلار دەشۆنێت ، واتە کەشکە لە فشاری کەمەکە کەسکەوە پێیدادەبێت بە دۆلار، کەچی ڕەکاری ڕاست هەن بەحەواڵەکردن. عەللاق ڕاشیگەیاند کە کارکردن لەگەڵ حکومەت بەردەوام بە کاکردنەوەی فشارکانی سەر نرخکان بگشتی لەرەدا بینیمان کە سێ کەمەکە هەن کە کاریگەریان لەسەرنرخکان هەیە بەنموونە هەندێک هەن کە مامەڵەی دۆلار لەناوعەڕاقدا دەکەن، حکومەتیش بەیاری دەرکردووە کە مامەڵەکردن لەناوعەڕاقدا بەدۆلارنەکرێت، کەمەکەی دووەمیش ئەوبازرگانانەن کە کەلوپەل دەکەن بەبە بەکارهێنانی سکەکە وبەبە پێیەوکردنی سیستەمی حەواڵەکردن، لەرەدادەستمان کردووە بە شیکردنەوەیان، وەکو بازرگانی جگەرە کەبەکەژەی سەداسەد دۆلار دەکەشێتەوە، دەستیشمانکردووە بە شیکردنەوەی ئەوکەلوپەلانەی کە دێنە عەراق وەکو مۆبایل . بەدوداچوون بە بازاڕ : ڕوونیشیکردەوەکە لەرەدا پەسەی بەدوداچوون هەیە بە بازاڕ ، کەگەکان ، بە شارەزابوون لەوەی کە بەحەواڵەی فەرمی دێنە ناوەوە ئەویش تاکو دووریان بکەینەوەلە فشارخستنە سەر بازاڕی دۆلار و بەردەوامیش دەبین تاکو ئەوانی دیکەش دەگرێتەوە. حەواڵەی عەراقیەکان بەدۆلار : هەروەها ئاماژەی بەوەکرد کە بنەمای گشتی ئەوەیە کە ئەنجومەنی وەزیران بەیاری لەسەرداوە ، بەوەی کە پارەدان لەناوعەڕاقدا بەدینارێت نەک دۆلار ، بەڵام هەندێک کەشەهەیە هەشتا لەقەناغی لەکەینەوەدایە، کەبوونەوەیەکی هەبو لە وەزارەتی پلاندانان دەربارەی گرێبەستەکان و دانەوەی پارە بەدۆلار وبەدینار ، لەرەدا کەمەکە پەشنازێک هەن کە تاووتوەدەکرێن، بە دەزینەوەی ڕەگاچارەی گونجاوبەیان، پەشر هەندێک حەواڵەهەبوون گەر بەدینارئەنجامبدرێت لەلای سوودمەندهیچ گرنگیەکی نیە، بەڵام ئەستا لەسەربەندی چارەسەرکردنی کەشەکەداین. میکانیزمەکانی هاوردەکردنی دۆلار لەلایەن بانکە ناحکومیەکانەوە: عەللاق ڕایگەیاند کە دەستکراوە بە هاووردەکردنی دۆلارلەبانکە عەراقیەکانی دەرەوە بە ناوەوەی عەراق ، هەنانی دۆلاریش لە دەرەوە لەو هەژمارانەیە کەلە بانکە عەراقیەکانی دەرەوەدەن، سوودکەشی ئەویەکە ئەودۆلارانە ناچنە شوێنی دیکە بەڵکو دێنەوەناوعەراق ، ڕانماییەکانی بانکی ناوەندی دەرفەت نادات بەوەی کە بانکەکە ڕەژیەکی زەری لەدراوی بیانی لەدەرەوە هەڵگرێت، مەگەربەڕەژیەکی دیاریکراونەبێت، ولەمبوارەشدا ڕەسای تایبەتمان داشتووە ، بانکی ناوەندیش لەداوای بانکەکە دەکەتەوە کە دۆلار هاوردەکات پەش ڕەزامەندی و ڕوونکردنەوەی سەرچاوەی پارەکە ، وتیشی بەهەی فەرقی نرخکەوە فشارلەسەر بانکەکان هەیە بە کەشانەوەی پارەکانیان بەیە نەختینەیان کەمیکردووە، دراوی بیانیش لەچەندین ڕەگەوە دەست دەکەون ، نەک تەنها لەبانکی ناوەندیەوە. ئەنجامدانی لەکوەینەوەیەک بە پەیکەرسازکردنی بانکەکانی عەراق: هەروەها عەللاق جەختیلەوەکردەوە کە پلانەکی ڕوون هەیە بە بانکە ناحکومیەکان بە یەکانگیرکردنیان و ڕاستکردنەوەی بارودۆخەکەیان، لەرەدا پلانەکی فراوان لەئارادایە بەیان کە پاشان ڕادەگەیەنرێت، هەروەها لەگەڵ سەرەک وەزیران محمد شیاع سودانی لەمبارەیەوە لەسەرخەتین ، چونکە بانکە ناحکومیەکان پشکیان لەکەرتی بانکیدا قورسترە.